

Д-р ЯРНО ХАБІХТ,
Представник ВООЗ,
Глава Бюро ВООЗ в Україні

ВСЕБІЧНА ПІДТРИМКА ВООЗ

– Повномасштабна агресія Росії проти України стала серйозним викликом для всього світу. Після початку вторгнення 24 лютого 2022 року Всесвітня організація охорони здоров'я визначила це як надзвичайну ситуацію найвищого – третього – рівня. Яких трансформацій зазнав механізм реагування? Як Бюро ВООЗ в Україні пристосувалося до нових обставин?

– Роль ВООЗ виходить за межі консультування з питань розробки політик, налаштування діалогу та технічної допомоги. Що стосується надзвичайних ситуацій, то це передбачало розширення масштабів нашої діяльності від екстреного реагування в межах двох областей і підвищеної готовності на рівні всієї країни до екстреного реагування по всій території України з лютого 2022 року. Ми активно працювали на місцях, аналізуючи ситуації в лікарнях і центрах первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД), а також посилюючи епідеміологічний нагляд у сфері громадського здоров'я. З розвитком ситуації ВООЗ нарощувала та корегувала власні зусилля.

Ще до вторгнення Російської Федерації в Україну ми займалися стратегічною підготовкою, щоб забезпечити доступність засобів медичного призначення, а також проводили тренінги, щоб допомогти працівникам сфери охорони здоров'я опанувати навички й інструменти, необхідні для роботи в умовах надзвичайних ситуацій.

Попри те, що вторгнення Російської Федерації триває, Україна рухається вперед, а система охорони здоров'я зберігає стійкість навіть усупереч регулярним викликам, зокрема атакам на медичні заклади. ВООЗ зосереджує підтримку одночасно на кількох напрямках: невідкладному реагуванні на нагальні гуманітарні потреби; ранньому відновленні, щоб уможливити надання послуг усім українцям на підконтрольних Уряду України

територіях, зокрема й у звільнених регіонах; продовженні реформ системи охорони здоров'я для забезпечення її розвитку.

Однак останні півтора року були напруженими, оскільки потреби громадського здоров'я та стан справ постійно змінювалися. На початку наша команда складалася зі 100 співробітників, але у відповідь на дедалі більші потреби наш штат збільшився майже до 300 фахівців, які працюють у різних куточках України, зокрема в Києві, Дніпрі, Одесі, Полтаві та Львові.

У цей складний період ми й далі тісно співпрацювали з центральними та місцевими органами влади, а також із громадськістю, щоб забезпечити ефективне реагування.

– *Всесвітня асамблея охорони здоров'я засудила російську агресію проти України, зокрема обстріли медичних закладів, у резолюції WHA75.11 2022 року та рішенні WHA76(8) 2023 року. Розкажіть, будь ласка, про прогрес у виконанні цих постанов. Чи можливо запровадити суворіші заходи проти Росії з огляду на те, що вона постійно порушує положення резолюції?*

– Я хотів би почати з опису специфіки дипломатичної реакції ВООЗ на глобальному та регіональному рівнях.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну привернуло загальну увагу, зокрема й системи ООН. Зауважу, що сектор охорони здоров'я одним із перших ухвалив дуже чіткі резолюції та вжив певних заходів.

Доволі непересічним фактом є те, що вже в перші сто днів війни, з 24 лютого 2022 року, ми підготували дві резолюції: на початку травня 2022 року – ухвалену на спеціальній сесії Європейського регіонального комітету (ЄРК), а другу, через кілька тижнів після цього, – на Всесвітній асамблеї охорони здоров'я (ВАОЗ) у Женеві. Обидва документи стосуються надзвичайного стану в системі охорони здоров'я України, а також агресії Російської Федерації. Від початку вторгнення наша команда кілька місяців готувала оперативну оцінку потреб у доступі до медичних послуг в Україні¹. Цей звіт був безпосередньо переданий учасникам ЄРК, який зібрався з ініціативи 43 (із 53) держав-членів ВООЗ із Європейського регіону. Інша доволі унікальна ситуація полягала в тому, що ці 43 країни звернулися з проханням скликати спеціальну сесію до директора Європейського регіонального бюро ВООЗ доктора Ганса Анрі П. Клюге, а не до Секретаріату, який зазвичай є ініціатором.

Резолюція, ухвалена під час сесії ЄРК, містить запит до Генерального директора ВООЗ доктора Тедроса Адханоме Гебреесуса на підготовку доповіді з оцінкою надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я в Україні, а також рекомендованими заходами реагування. Крім того, в ній

¹ WHO (2023) *Rapid needs assessment: access to health care services 2022*. Available at: <https://www.who.int/europe/publications/m/item/rapid-needs-assessment-access-to-health-care-services-2022>

Д-р Ярно Хабіхт, Представник ВООЗ та Глава Бюро ВООЗ в Україні

Dr Jarno Habicht, WHO Representative and Head of the WHO Country Office in Ukraine

запропоновано розглянути можливість перенести Офіс із профілактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями з Москви.

Напередодні сесії ВАОЗ 2022 року Україну відвідав Генеральний директор ВООЗ. Це був його перший візит до країни. Разом із Міністром охорони здоров'я України Віктором Ляшком він побував у медичних закладах Київської області та зустрівся з медичними працівниками, щоб із перших уст почути про їхній досвід і виклики, які доводилося долати в умовах війни.

ВАОЗ засудила російські атаки на систему охорони здоров'я України, ухваливши резолюцію, в якій відхилила паралельну пропозицію Москви. Документ розглядає різні проблеми, акцентуючи, зокрема, на прямих і непрямих негативних наслідках для сфери охорони здоров'я в Україні, сусідніх регіонах і за їхніми межами. Резолюція прямо засуджує задокументовані атаки на систему охорони здоров'я, що їх відстежує система ВООЗ, призначена для спостереження за атаками на охорону здоров'я.

Дуже важливо, що перед засіданнями високого рівня в травні 2022 та 2023 років команда Бюро ВООЗ в Україні надавала звіти про стан системи охорони здоров'я, які стали вагомою віхою в документуванні негативного впливу на сферу охорони здоров'я в Україні, зокрема й наслідків атак на медичні установи.

Ще одне важливе рішення ухвалили цьогоріч на спеціальній сесії Європейського регіонального комітету ВООЗ у травні. Здобувши підтримку

більшістю голосів (від 30 держав-членів), воно передбачало закриття вже згаданого тут Європейського офісу ВООЗ із профілактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями, розташованого в Москві. Пропозиція полягала в тому, щоб не пізніше 1 січня 2024 року передати його повноваження та перенести управління до Європейського регіонального бюро (ЄРБ) ВООЗ у Копенгагені.

На 76-й сесії ВАОЗ у травні 2023 року Генеральний директор ВООЗ представив доповідь про те, як організація задовольняє гуманітарні потреби й реагує на надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я. У резолюції, ухваленій за результатами сесії, Генеральному директорові рекомендовано й далі підтримувати сектори охорони здоров'я України та країн, що приймають біженців, спираючись на системний підхід до медичної сфери.

Із лютого 2022 року ВООЗ підтвердила понад 1260 атак на медустанови України. Це рекордна кількість атак, яку організація коли-небудь фіксувала в будь-якій надзвичайній гуманітарній ситуації. Війна в Україні породила величезні виклики, що призвели до безпрецедентної гуманітарної кризи. Тому вкрай важливо мати офіційну платформу для подання звітності про атаки на систему охорони здоров'я, щоб усі інциденти були належно задокументовані та доведені до відома Ради Безпеки ООН. Без такого майданчика виникатиме значний ризик дезінформації та непорозуміння.

– Бюро ВООЗ в Україні й далі виконує свої функції за непростих умов війни. Чи можете розповісти про найважливіші кампанії, які Бюро вдалося реалізувати з 24 лютого 2022 року?

– Однією з найважливіших сфер, на якій ми зосереджуємо увагу, є відновлення. Це не лише фізична відбудова, а й забезпечення належного функціонування системи охорони здоров'я, надання базових послуг, як-от проведення програм вакцинації та лікування хронічних захворювань. На додаток до гуманітарної допомоги ВООЗ надає технічні консультації та підтримку, зокрема постачає медичні вироби й обладнання.

Відбудова системи охорони здоров'я має вирішальне значення для відновлення країни, оскільки це дає змогу забезпечити належне надання основних послуг і реагування на нові та дедалі нагальніші потреби, наприклад, у сферах психічного здоров'я, реабілітації, громадського здоров'я.

Для нас було важливо не лише забезпечити реагування на надзвичайні ситуації та вжити заходів, спрямованих на підтримку функціонування системи охорони здоров'я в умовах надзвичайного стресу, а і якнайшвидше розпочати стратегічно мислити про майбутнє медичної галузі в умовах війни, про уроки, які ми вже здобули з перших місяців війни. У 2022 році ВООЗ підтримала Уряд України в розробленні кількох

важливих стратегій, спрямованих на покращення плану з розвитку системи охорони здоров'я й осмислення повоєнної відбудови. План післявоєнного відновлення національної системи охорони здоров'я, представлений під час конференції в Луганно, ґрунтувався на проєкті Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року та започаткував конструктивний діалог про розбудову поліпшеної медичної галузі згідно з попереднім порядком денним реформ у сфері охорони здоров'я.

Ще на початку війни ВООЗ розробила аналітичну записку «Принципи відновлення та трансформації системи охорони здоров'я в Україні», спрямовану на підвищення обізнаності про важливість сектору охорони здоров'я для встановлення миру та відновлення країни. Документ визначає головні інвестиційні критерії, які збільшать ефективність, людиноцентричність і стійкість системи охорони здоров'я.

Після цього ВООЗ підтримала Уряд України в отриманні зворотного зв'язку та проведенні політичного діалогу щодо оновленої Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року та плану повоєнної відбудови. Організація спільно з Представництвом Європейського Союзу в Україні, Місією Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в Україні та Світовим банком скликала форум, щоби сприяти постійному діалогу про подолання викликів, які в секторі охорони здоров'я спричинила війна. Ціллю форуму було також визначити пріоритети та можливості для побудови ефективнішої та дієвішої системи охорони здоров'я в межах

Д-р Ярно Хабіхт, Представник ВООЗ в Україні, з Віктором Ляшком, Міністром охорони здоров'я України

Dr Jarro Habicht, WHO Representative in Ukraine, and Viktor Liashko, Minister of Health of Ukraine

зусиль із відновлення, узгоджених із довгостроковою метою – забезпечити загальний доступ до медичних послуг. Підготовлений за результатами дослідження дискусійний документ «Пріоритети у відновленні системи охорони здоров'я України» описує спільну візію щодо основних завдань у секторі на 18–24 місяців.

Урешті, готуючись до Конференції з питань відновлення України 2023 року, ВООЗ опублікувала звіт «Приклади відновлення системи охорони здоров'я в Україні: фокус на ролі приватного сектору», де ми демонструємо реальні зусилля з відновлення та реконструкції на місцях, щоби довести всьому світові: міжнародним партнерам, які розглядають можливість підтримати Україну, не обов'язково чекати на закінчення війни.

Ці документи мають на меті надати відповідним особам у національній системі охорони здоров'я технічні рекомендації й орієнтири в ухваленні рішень щодо реагування на виклики війни та пріоритезації дій із відновлення. В умовах війни продовжувати медичну реформу нелегко, але ми бачимо, як її попередні етапи та нові елементи, як-от об'єднання державного бюджету на охорону здоров'я під контролем Національної служби здоров'я України (НСЗУ), запровадження загального права на безоплатне медичне обслуговування, кампанії з вибору сімейних лікарів, амбулаторні програми в межах ініціативи «Доступні ліки», електронні медичні системи тощо, сприяли підвищенню стійкості системи охорони здоров'я до наслідків війни. Важливо втілювати медичну реформу навіть під час воєнних дій, щоби збільшити ефективність української системи охорони здоров'я в умовах обмежених бюджетних можливостей і поліпшити фінансовий захист населення України.

ВООЗ надає Уряду, зокрема Міністерству охорони здоров'я, всебічну підтримку, що передбачає постійну підтримку в різних сферах. З 24 лютого 2022 року організація допомогла приблизно дев'ятьом мільйонам людей в Україні, реагуючи на надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я, здійснюючи прямі поставки медичних виробів та обладнання, надаючи технічний супровід шляхом проведення тренінгів і надання рекомендацій, а також координуючи роботу партнерів у галузі охорони здоров'я.

Організація також докладає зусиль і для того, щоби пріоритезувати Україну на міжнародному порядку денному підтримки системи охорони здоров'я. 2022 року ми засвідчили важливі візити керівництва організації: Генеральний директор ВООЗ доктор Тедрос Адханом Гебреесус уперше приїхав в Україну; доктор Ганс Клюге, директор ЄРБ ВООЗ, багато разів відвідував Україну після початку вторгнення РФ.

2022 року, завдяки успішним зусиллям із мобілізації ресурсів, 140 млн доларів США було залучено на підтримку заходів реагування ВООЗ в Україні та країнах, що приймають біженців. 2022 року організація

закупила 2100 тонн лікарських засобів і виробів медичного призначення для України на суму понад 75 млн доларів США.

Важливо наголосити, що Україна важлива у сферах охорони здоров'я та загального розвитку зокрема й тому, що надає іншим державам цінну нагоду для вивчення її досвіду. Крім того, країна є активним членом системи управління ВООЗ, як-от Постійного комітету Європейського регіонального комітету. Значною подією стало те, що Віктор Ляшко приєднався до роботи Виконавчої ради ВООЗ у травні 2023 року.

І попри війну, реформи в галузі охорони здоров'я в Україні тривають. Вектор розпочатих 2016 року перетворень відповідає найкращим міжнародним практикам. Війна цього не змінює. Ми пріоритезували реформи в секторі охорони здоров'я та підтримуємо країну у створенні нових механізмів (від фінансування охорони здоров'я до первинної медичної допомоги), щоб підвищити прозорість у сфері закупівель. Як ВООЗ, ми пишаємося тим, що є частиною цих змін і застосовуємо наш сімдесятирічний досвід для підтримки української системи охорони здоров'я.

– На тимчасово окупованих територіях і в районах, наближених до лінії зіткнення, люди потерпають від неможливості отримати необхідні ліки, як-от інсулін, високоактивну антиретровірусну терапію чи лікування в стаціонарі. Яких заходів уживає ВООЗ, щоби забезпечити задоволення потреб людей із захворюваннями?

– Як я переконався під час нещодавніх візитів, зокрема до прифронтових та інших постраждалих від війни районів, атаки на медустанови серйозно вплинули на доступ населення до основних медичних послуг і ліків та призвели до закриття аптек. Приблизно кожній п'ятій людині в країні доводиться долати проблеми з отриманням необхідних лікарських засобів, а в районах поза контролем Уряду України та зонах активних бойових дій ця цифра зростає до кожної третьої. Хоч і є певне поліпшення ситуації, як порівняти з першими днями повномасштабного вторгнення, високі ціни на ліки та їхня недостатня кількість досі є значними перешкодами. Громадяни повідомляють про труднощі з придбанням знеболювальних, серцевих препаратів і ліків проти підвищеного кров'яного тиску.

Згідно з оцінкою потреб у сфері охорони здоров'я, яку провела ВООЗ, частка людей, які стикаються з викликами через подорожчання ліків, зросла. Однак є певний прогрес: у квітні 2023 року лише 7% респондентів повідомили, що не можуть придбати необхідні медикаменти, – проти 22% у вересні 2022 року. А втім, лікарські засоби залишаються одним із головних чинників фінансової скрути для українців, суттєво збільшуючи частку витрат на оздоровлення власним коштом.

Для подолання цих викликів важливо налагодити співпрацю між усіма зацікавленими сторонами, зокрема аптеками, більшість яких в Україні

Д-р Ярно Хабіхт з д-ром Тедросом Адханомом Гебреєсусом, Генеральним директором ВООЗ, і д-ром Майклом Раяном, виконавчим директором Програми ВООЗ з надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, в Україні

Dr Jarno Habicht with Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus, the WHO Director General, and Dr Michael Ryan, Executive Director of the WHO Health Emergencies Programme, in Ukraine

перебувають у приватній власності. Відбудова та перезапуск роботи аптек, а надто на територіях, де нещодавно відновлено контроль Уряду України, має вирішальне значення для забезпечення населення лікарськими засобами, зокрема через програму «Доступні ліки», яку фінансує Уряд.

ВООЗ вживає проактивних заходів, організовуючи численні регулярні гуманітарні конвої та доставляючи медичні засоби й ліки до постраждалих районів, де нещодавно відновлено контроль Уряду України, аби медичні заклади могли й далі надавати життєво важливі та необхідні медичні послуги. З 24 лютого 2022 року ВООЗ доставила в Україну приблизно 3700 тонн медичних засобів. Такі ініціативи спрямовані на розвантаження системи охорони здоров'я та задоволення нагальних медичних потреб населення, яке постраждало від кризи.

У контексті ширших зусиль ООН ми спільно з іншими агентствами організуємо міжвідомчі конвої ООН, які доставляють на лінію фронту набори медикаментів і матеріалів, необхідних для надання первинної медичної допомоги людям у постраждалих районах. Інші агентства ООН надають продукти харчування, воду та ковдри, розширюючи нашу підтримку громад на лінії зіткнення. У гуманітарній діяльності ми прагнемо доповнювати одне одного та працювати в синергії з діями країни, спрямованими на задоволення нагальних потреб цивільного населення, особливо людей похилого віку, які мають хронічні захворювання та воліють залишатись у своїх домівках.

Понад 17 500 осіб, які проживають на звільнених українських територіях, отримали медичні послуги від національних бригад екстреної медичної допомоги (БЕМД), які підтримує ВООЗ. З них 12 765 людей одержали допомогу після звільнення Херсона, а потім – після інциденту на Каховській ГЕС. Запущений на початку 2022 року проєкт БЕМД підтримує цивільне населення, яке постраждало від вторгнення Російської Федерації в Україну. Без нього багато людей на територіях, де Уряд України відновив контроль, не мали б доступу до невідкладної медичної допомоги.

Заклади ПМСД і працівники системи охорони здоров'я також отримують від ВООЗ ліки та засоби для надання медичних послуг, які вкрай необхідні громадам звільнених територій, де проживає багато літніх людей із хронічними захворюваннями.

Щоб підтримати громади в постраждалих від війни віддалених районах, де заклади ПМСД були пошкоджені чи зруйновані, ВООЗ у партнерстві з Міністерством охорони здоров'я встановила модульні амбулаторії ПМСД. Проєкт стартував в Ізюмі та Херсоні, де вже розміщено такі об'єкти, і надалі цю ініціативу планують розвивати в Херсонській, Запорізькій, Харківській, Дніпропетровській, Сумській, Київській та Одеській областях. Ми ставимо на перше місце доступність основних медичних послуг і спільно з партнерами докладаємо всіх зусиль, щоби досягнути цієї мети.

– Бюро ВООЗ активно співпрацює з різними українськими установами на різних рівнях – від Міністерства охорони здоров'я України до медичних закладів. Розкажіть, будь ласка, більше про діяльність Бюро ВООЗ у регіонах України та співпрацю з місцевими установами.

– ВООЗ працює в усіх підконтрольних Уряду України регіонах, підтримуючи прогресивні ініціативи в галузі охорони здоров'я, як-от збільшення інтенсивності вакцинування чи лабораторного тестування по всій країні. Однак наше гуманітарне реагування передусім зосереджене на територіях, які найбільше постраждали від війни, зокрема на Сході та Півдні України. У цих регіонах ми створили хаби для координації наших зусиль і надання оперативної підтримки спільно з МОЗ і місцевою владою.

Наприклад, після вибуху на Каховській ГЕС ВООЗ посилила епіднагляд за захворюваннями, що передаються через воду, зокрема за холерою, проаналізувала ситуацію і швидко оцінила ризики. Ми надали лабораторні тест-системи та терміново відреагували на нагальні та поточні медичні потреби мешканців постраждалих районів.

Наша профільна команда продовжує діяти на місцях, тісно співпрацюючи із центральними та місцевими органами влади, а також із громадськістю. Ми також взаємодіємо з різними партнерами, зокрема волонтерами, які допомагають доправляти товари та медикаменти на лінію зіткнення. Крім того, через кластер охорони здоров'я ми співпрацюємо з понад 200 партнерами,

серед яких місцеві й міжнародні неурядові організації, агентства ООН та міжнародні організації. Кожен партнер відіграє унікальну роль – від надання послуг до постачання вантажів.

– Фізична реабілітація людей, які постраждали від бойових дій, відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку системи охорони здоров'я України. Насамперед це стосується доступності протезів, шкірних трансплантатів для лікування опіків тощо. Як ВООЗ сприяє розв'язанню таких проблем?

– ВООЗ надає всебічну підтримку Міністерству охорони здоров'я та Уряду України в тому, що стосується розроблення змін до законодавства та інших нормативно-правових актів, які регламентують напрями реабілітації й закупівлі допоміжних засобів, зокрема протезно-ортопедичних виробів. Було напрацьовано стратегію, спрямовану на покращення реабілітаційних послуг і забезпечення доступу до допоміжних засобів на всіх етапах лікування травм.

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації ВООЗ розподілила серед реабілітаційних установ понад 7000 необхідних допоміжних засобів, якими скористалися приблизно 4000 пацієнтів у 10 областях. Крім того, організація підготувала 100 реабілітологів, щоби забезпечити ефективне використання цих матеріалів. До того ж 1300 внутрішньо переміщених осіб, які потребували відновлення, отримали необхідні допоміжні засоби від кваліфікованих реабілітологів, які під керівництвом ВООЗ проводили діагностику та навчальні тренінги, виписували рецепти, підбирали допоміжні засоби.

Значну підтримку ВООЗ надає Центру реабілітації при травмах спинного мозку. Місцевий міждисциплінарний персонал пройшов підготовку для виконання функцій національного Центру реабілітації при травмах спинного мозку. Щоб досягти більшої ефективності, до Рівненської області скерували мультидисциплінарну команду з десяти міжнародних експертів, які створили національний координаційний Центр реабілітації при травмах спинного мозку. У чотирьох лікарнях швидкої допомоги Рівненської, Вінницької, Київської й Івано-Франківської областей було проведено тренінги з надання допомоги в разі гострої травми спинного мозку, а також обміну передовим досвідом щодо запобігання ускладненням у гострому реабілітаційному періоді.

Крім того, триває робота зі збільшення місткості центру, щоби він міг одночасно приймати до 100 пацієнтів, а також зі збору даних для визначення напрямів, за якими можна покращити надання послуг. Ці ініціативи спрямовані на підвищення якості та доступності реабілітаційних послуг, щоби люди з травмами спинного мозку отримували якомога якісніший догляд і підтримку на шляху до одужання.

– Війна жахливо впливає на ментальне здоров'я українців, тож надання психологічної допомоги є пріоритетним завданням. Які, на Вашу думку,

основні виклики ми маємо подолати в цьому напрямі? Над якими проектами працює Бюро ВООЗ в Україні, щоб допомогти українцям подолати проблеми, що постають із досвіду війни?

– Як головний технічний партнер Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яку ініціювала перша леді України Олена Зеленська, ВООЗ надає підтримку у реалізації цієї ініціативи, яка спрямована на розвиток комплексної системи надання послуг у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

З огляду на те, що приблизно десять мільйонів людей можуть мати психічні розлади (у зв'язку з російсько-українською війною. – *Ред.*), потреба в таких послугах в Україні є значною. Тому ВООЗ працює за різними напрямками, щоби задовольнити ці запити.

По-перше, ВООЗ підтримує інтеграцію послуг із психічного здоров'я до первинної медичної допомоги, зміцнення спроможностей мобільних мультидисциплінарних команд з психічного здоров'я та просування підходів самодопомоги. Разом ці зусилля сприяють пом'якшенню негативно-го впливу наслідків війни на психічне здоров'я українців.

Одним із головних інструментів ВООЗ у цьому контексті є Програма дій із подолання прогалин у сфері психічного здоров'я (mhGAP), яка передбачає навчання працівників ПМСД, зокрема сімейних лікарів, педіатрів, терапевтів, фельдшерів і медсестер, задля розширення доступу до послуг у сфері психічного здоров'я.

ВООЗ встановила нову модульну клініку первинної медичної допомоги в Ізюмі на Харківщині

WHO installed a new module clinic for primary health care in Izium, Kharkiv region

У листопаді 2022 року ВООЗ, Міністерство охорони здоров'я України та партнери підписали меморандум про співпрацю щодо розбудови спроможностей первинної медичної ланки із ведення поширених психічних розладів. ВООЗ забезпечує загальну координацію, навчання та технічне консультування 21 партнера з гуманітарної діяльності та розвитку, зокрема МОЗ і НСЗУ, які беруть участь в ініціативі mhGAP в Україні. Нині майже 3000 працівників первинної ланки медичної допомоги пройшли навчання за програмою mhGAP, а приблизно 30 000 учасників опанували самостійний онлайн-курс.

Ще одним важливим аспектом є посилення спроможності мобільних мультидисциплінарних команд з психічного здоров'я, які на рівні громад надають консультації людям із важкими психічними розладами (як альтернатива стаціонарному лікуванню).

Виклики в реалізації цих заходів пов'язані зі створенням комплексної системи, що охоплює різні сектори, забезпечуючи доступні, якісні та науково обґрунтовані послуги з підтримки психічного здоров'я всім, хто їх потребує. Щоб виконати це завдання, ВООЗ прагне поширювати знання про навички самодопомоги та підтримку серед якомога більшої кількості людей, зменшуючи так навантаження на систему охорони психічного здоров'я. Для цього 475 тренерів навчатимуть представників різних сфер, зокрема медичних і соціальних служб, правоохоронних органів, освіти, неурядових організацій, залізниці та підприємств, щоби допомогти дорослим, які переживають складні життєві обставини, навчитися долати стрес.

Попри повномасштабну війну, ВООЗ і надалі підтримує реформування системи охорони психічного здоров'я, яка нині очікувано потребує посиленої уваги. Тож, спільно з першою леді України Оленою Зеленською, Офісом Президента та МОЗ, ВООЗ започаткувала критично важливу ініціативу з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Ця ініціатива визначає пріоритетність численних заходів, спрямованих на задоволення потреб українців у сфері психічного здоров'я на системному рівні.

– Які головні реформи необхідно провести в Україні, щоб підвищити ефективність системи охорони здоров'я?

– Система охорони здоров'я в Україні функціонує в динамічному середовищі: 2017 року були впроваджені важливі реформи, які сформували абсолютно нову її архітектуру. Основні етапи охоплюють створення державного соціального пакета – Програми медичних гарантій, – яку адмініструє єдиний національний замовник медичних послуг – Національна служба здоров'я України (НСЗУ). Програма «Доступні ліки» визначає покриття амбулаторного лікування та щорічно розширюється, узгоджуючи ці компоненти з найкращими міжнародними практиками.

Стійкість системи охорони здоров'я в ці важкі часи можна частково пояснити проведеними реформами та самовідданістю українських медичних працівників. Попри війну, зміни тривають і є надія на зміцнення політичної волі підвищувати дієвість системи охорони здоров'я, а також її людиноцентричність і відповідність ефективній політиці у сфері громадського здоров'я задля реалізації прагнень України до членства в Європейському Союзі.

Нині МОЗ переглядає та затверджує оновлену національну Стратегію розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року, яка встановлює стратегічний напрям розвитку системи охорони здоров'я в контексті реагування на поточні надзвичайні ситуації.

ВООЗ надає пріоритет відбудові системи охорони здоров'я в Україні, прагнучи налагодити надання таких основних послуг, як реабілітація, ПМСД й епідеміологічний нагляд, задля загального відновлення країни. Високоякісні медичні послуги та лікарські препарати створюють відчуття безпеки, зміцнюють довіру до місцевої та центральної влади, а також сприяють поверненню людей до своїх домівок. Хоча реформа ПМСД дала результати, вона ще не завершена: наприклад, потрібно поліпшити якість і доступність послуг, особливо для вразливих верств населення.

Ефективність медичної інфраструктури є ще одним аспектом плануванні відбудови. Оптимізація мережі лікарень, навіть під час війни, має вирішальне значення для задоволення щораз більших потреб населення. Компактніша мережа з розширеним доступом до ПМСД, інтегрованими в лікарні загального профілю спеціалізованими закладами та послугами мультидисциплінарних команд відповідає сучасним практикам, що базуються на доказовій медицині.

Виклики для майбутніх реформ у сфері охорони здоров'я пов'язані з розвитком фінансового захисту населення, підвищенням ефективності системи та забезпеченням справедливості. Необхідно розв'язати проблему тривалого недофінансування системи охорони здоров'я та її залежності від оплати послуг коштом пацієнта. Зосередження на таких заходах, як оптимізація мережі, вибіркові закупівлі та пріоритезація державних витрат на комплексну ПМСД, зокрема на розширення доступу до ліків і діагностичних тестів, може поліпшити ситуацію.

Хоча фінансовий захист в Україні слабший, у порівнянні з багатьма європейськими країнами, у довоєнний період динаміка була позитивна. За наявності необхідної політичної волі й управлінських компетенцій на місцевому рівні, Україна може продовжити реформу системи охорони здоров'я та вдосконалити функціонування й ефективність своєї медичної системи, а ВООЗ готова надавати необхідну підтримку.